

Popović, J. P. *Pravni sistem zaštite arhivske građe i registraturnog materijala i način kancelarijskog poslovanja na nivou Državne zajednice Srbije i Crne Gore i Republika Srbije i Crne Gore*. Beograd : 2003., 568 str.

Ovom su zbirkom obuhvaćeni zakoni i podzakonski propisi, koji su na snazi u tijelima i organizacijama Državne zajednice Srbije i Crne Gore te u Republikama Srbija i Crna Gora, donijeti radi reguliranja pitanja zaštite i uporabe arhivskoga i registraturnoga gradiva koje nastaje ili se nalazi u tijelima i organizacijama Zajednice, odnosno u republikama. Kao i u bivšoj SFRJ u ovlasti zakonodavnoga tijela Zajednice jesu propisi koji reguliraju uređenje arhivskoga gradiva, zaštitu i uporabu na saveznoj razini, dok su podzakonski akti u ovlasti izvršnoga tijela. Uređenje i zaštita arhivskoga gradiva na razini republika u djelokrugu je republičkih zakonodavnih i izvršnih organa. Dio je propisa, posebice propisi o gradivu ranije Savezne Republike Jugoslavije, i dalje na snazi, unatoč tomu što su nastale važne promjene u državnom statusu, organizaciji i strukturi državnih tijela, te su organizacijski i terminološki neodgovarajući. Očekuje se da će neophodne zakonske izmjene obuhvatiti i zaštitu arhivskoga i registaturnoga gradiva.

I u Zajednici i u republikama arhivskom se službom drži cjelokupna organizacija arhiva i drugih organa i organizacija mjerodavnih za zaštitu arhivskoga gradiva. Na razini Zajednice arhivsku službu čine Arhiv Srbije i Crne Gore i arhivski odjeli ministarstava za vanjske, unutrašnje i poslove obrane. U Republici Srbiji arhivsku službu tvore Arhiv Srbije, kao središnja matična ustanova, sa 31 povijesnim (općinskim i gradskim) arhivom, 3 međuopćinska, 2 pokrajinska i 1 specijaliziranim arhivom. U Republici Crnoj Gori Državni arhiv Crne Gore jest republička upravna organizacija sa 3 sektora, 2 centra i 1 službom. U okviru Sektora za kontrolu, zaštitu, preuzimanje, smještaj i korištenje arhivskog gradiva lokalnih organa i organizacija organizirano je 14 odjela (općinskih arhiva), a u okviru Sektora za sređivanje i obradu arhivskog gradiva 4 odjela vezana za 4 općine. Ovih 18 organizacijskih jedinica-odjela (općinskih arhiva) pokrivaju cjelokupan teritorij Crne Gore. Postoji i nekoliko specijaliziranih arhiva.

Zbirku tvore uvod i četiri poglavlja – zakoni i propisi koji tvore pravni sustav zaštite gradiva u državnoj zajednici, u svakoj od republika, te međunarodni propisi o zaštiti kulturnih dobara. Autor zbirke uz svaki je propis dao kraći komentar.

Prvo je poglavlje posvećeno propisima o zaštiti i uredskom poslovanju Zajednice. Uredba o kancelarijskom poslovanju saveznih organa uprave i saveznih organizacija objavljena je u srpnju 1989. (Službeni list SFRJ br. 34/1989), a u studenom Uputstvo o organizaciji i načinu kancelarijskog poslovanja saveznih organa uprave i saveznih organizacija. Zakon o arhivskoj građi Savezne republike Jugoslavije objavljen je 6. ožujka 1998. u Službenom listu SRJ (br. 12/1998, 13/1998). Zakonom su utvrđene osnove zaštite arhivskoga gradiva, prava i obveze stvaratelja i imatelja, čuvanje, kompletiranje, evidentiranje, obrada i uporaba arhivskoga gradiva, nadzor, posebna zaštita gradiva u slučaju ratne opasnosti ili izvanrednoga stanja te kaznene odredbe. Godine 1999. objavljena je Uredba o listi kategorija registraturnog materijala i o odabiranju i primopredaji arhivske građe SRJ (Službeni list SRJ br. 49/1999), dok su Miladin Milošević, pomoćnik ravnatelja Arhiva Jugoslavije, i Olga B. Giler, viši arhivski savjetnik istoga arhiva, uredili Stručno-tehničko uputstvo za primenu Uredbe o listi kategorija registraturnog materijala i o odabiranju i primopredaji arhivske građe SRJ. Olga B. Giler i Momčilo Anđelković, viši arhivski savjetnici Arhiva Jugoslavije, izradili su Uputstvo za

sređivanje i obradu arhivskih fondova i izradu informativnih sredstava u Arhivu Jugoslavije.

Drugo je poglavlje posvećeno propisima o zaštiti i uredskom poslovanju u Republici Srbiji. U Službenom glasniku Republike Srbije br. 80 iz 1992. objavljena je Uredba o kancelarijskom poslovanju tijela državne uprave, pravila koje su bliže utvrđena Uputstvom o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave (Službeni glasnik RS br. 10/1993, 14/1993). U srpnju 1993. donesena je Uredba o kategorijama registraturnoga materijala s rokovima čuvanja (Službeni glasnik RS br. 44/1993). U br. 71 iz 1994. Službenoga glasnika Republike Srbije objavljen je Zakon o kulturnim dobrima. Uz osnovne odredbe Zakon regulira vrste kulturnih dobara i dobra koja uživaju prethodnu zaštitu, prava i obveze vlasnika i pravnih osoba koje se služe kulturnim dobrima i njima upravljaju, utvrđivanje kulturnih dobara, upis u registar kulturnih dobara, djelatnost zaštite kulturnih dobara i ustanove zaštite, mjere zaštite i druge radove na kulturnim dobrima, promet i eksproprijaciju kulturnih dobara, jamstva za inozemne izložbe, nadzor nad primjenom zakona i kaznene odredbe. Kazneni zakon Republike Srbije (Službeni glasnik SRS br. 26/1977, 28/1977, 43/1977, 207/1979, 24/1986, 51/1987, 6/1989, 21/1990 i Službeni glasnik Republike Srbije br. 16/1990, 26/1991, 9/1992, 49/1992, 51/1992, 23/1993, 67/1993, 47/1994, 17/1995, 44/1998, 10/2002, 11/2002) propisuje sankcije za povrjedu članaka koji se odnose na tešku krađu, utaju, oštećenje tuđe stvari, uništenje ili prikrivanje arhivskoga gradiva te prikrivanje kulturnih dobara, kojima se štiti arhivsko i registraturno gradivo. Uvjeti za rad arhiva regulirani su Pravilnikom o bližim uslovima za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite kulturnih dobara (Službeni glasnik RS br. 27/1995). Godine 1996. objavljeni su Pravilnik o načinu vođenja evidencija registraturnog materijala koji uživa prethodnu zaštitu (Službeni glasnik RS br. 28/1996), Rešenje o utvrđivanju teritorije arhiva (Službeni glasnik RS br. 7/1996) i Pravilnik o programu stručnog ispita u delatnosti zaštite kulturnih dobara i načinu njegovog polaganja (Službeni glasnik RS br. 11 i 15 iz 1996), a 1997. objavljen je Pravilnik o registrima arhivske građe (Službeni glasnik RS br. 24/1997).

Treće je poglavlje posvećeno propisima o zaštiti i uredskom poslovanju u Republici Crnoj Gori. Godine 1992. objavljena je Uredba o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave, pravila koje su bliže utvrđena Uputstvom za izvršenje Uredba o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave (Službeni list Republike Crne Gore br. 1/1993, 22/1998). Zakon o arhivskoj djelatnosti (Službeni list Republike Crne Gore br. 25/1992, 27/1994) objavljen je 1992. Uz osnovne odredbe Zakon regulira prava i dužnosti imatelja registraturnoga i arhivskoga gradiva, prava i dužnosti arhiva, posebnu zaštitu gradiva, uporabu te kaznene odredbe. Kaznenim zakonikom sankcionira se nepoštivanje propisa kojima se regulira zaštita arhivskoga i registraturnoga gradiva (Službeni list RCG br. 42/1993, 14/1994, 27/1994, 30/2002). Pravilnik o načinu odabiranja arhivske građe i izlučivanju bezvrijednoga registraturnoga materijala i predaji arhivske građe Državnom arhivu Crne Gore (Službeni list RCG br. 23/1994) te Pravilnik o čuvanju registraturnoga materijala i arhivske građe i davanju podataka o arhivskoj građi Državnom arhivu Crne Gore (Službeni list RCG br. 23/1994) objavljeni su 1994.

Zadnje, četvrto, poglavlje posvećeno je međunarodnim propisima koji se odnose na položaj i zaštitu kulturnih dobara: Konvenciji o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine, Konvenciji za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Pravilniku za izvršenje Konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Protokolu o sprečavanju izvoza kulturnih dobara sa okupirane teritorije te Konvenciji o merama za zabranu i sprečavanje nedozvoljenog izvoza, uvoza i prenosa svojine kulturnih dobara.

Živana Hedbeli